

KERTINĖ
PARAŠTĖ

Geresnis yra gero priešas

Praėjusią savaitę skaitėme Lietuvos rašytojų draugijos valdybos pranešimą apie naujos komisijos sudarymą LRD premijai skirti už 1985 metais išleista geriausia dailiosios literatūros knyga, ankstesnei sudarytai komisijai jos niekam nepaskyrus. Be abejo, Lietuvos rašytojų draugijos valdybos nariai, susidūrę su šiuo jų pačių sudarytos komisijos sprendimu, turėjo perkrauti savo sąžinę ir nebuvo lengva jiems imtis tos išeities, kurią vis dėlto pasirinko. Kadangi pagal LRD įstatus ir Literatūros premijai skirti nuostatus premija yra metinė, o nuostatai taip pat sako, kad komisijai nesurinkus daugumos balsų, vadinasi premijos nepaskyrus, LRD valdyba gali skirti naują komisiją. Ta jie ir padarė, sudarydami naują komisiją 1985 metų dailiosios literatūros premijai skirti, tuo išreiškdami savo ištikimumą, jog premija turėtų būti skiriama. Dalijantis jų ištikimumu reikia džiaugtis jų sprendimu.

Taipgi šis atvejis galėtų būti proga mums visiems peržiūrėti premijų statusą mūsų viešame kultūriname gyvenime. Savo ruožtu neturime jokios intencijos premijų skyrimo ar neskyrimo reikala kelti į kokias nors kultūrinio gyvenimo aukštybes, kuriose, kaip bežiūrėjus, jam ne vieta. Premija ir atskiro rašytojo talentas, jo kūrybinis pasiekimas, yra legendariškai nesusisiekiantys dalykai. Nobelio literatūros premijos, vien tik dešimtį jų suminint, nėra gavę šie rašytojai: Graham Greene, Levas Tolstojus, Henrik Ibsen (kaip nurodė Marija Eivaitė-Hauser, rašydama apie norvegų literatūrą šiose skiltyse 1986 m. gruodžio mėn. 13 d.), Joseph Conrad, Rainer Maria Rilke, August Strindberg, Maksim Gorki, Bertolt Brecht, Marcel Proust, Guenter Grass. Negavo jos nei prieš metus mires, giles senatvės sulaukęs argentinietis rašytojas Jorge Luis Borges — be abejo, vienas pačių svarbiausių viso mūsų šimtmečio avangardinių prozininkų, be kurio nebūtų suvokiama Lotynų Amerikos dabartinė grožinės prozos tradicija, taip labai keliama pasaulinėje literatūroje pastaruosiu metu. Negavo greičiausiai todėl, kad politinė savo orientacija nebuvo priimtinas švedų akademijos nariams, kaip negavo jos Graham Greene — savo kūryboje įkūnijęs visos vienos ankstyvesnės Vakarų krikščionių intelektualų

kartos problematiką — todėl, kad jis buvo... katalikas. Todėl nėra ko stebėtis, kad premijavimas ir nepremijavimas neįvaidina beveik jokios rolės, kuomet literatūros mokslininkai svarsto ir vertina kurio nors savo laikų rašytojo įnašą ir nubėžia jo vietą pasaulinės literatūros raidoje. Ar beįsivaizduojame mūsų šimtmečio literatūrą be Marcel Proust?

Ir kaip tik dėl to — dėl premijų mažareikšmiškumo — nederėtų mums, išeivijos lietuviams, taip labai pradėti dėl jų brangintis, kaip yra atsitikę per pastaruosius porą metų. LRD premija numatyta skirti už geriausią tų metų knygą. Reikia, geriausia iš parašytų ir išleistų, o ne visų galimų, bet dar nesukurtų, neparašytų, geresnių už išleistąsias knygas. Klausimas čia siekia toliau negu literatūrinė kūryba — jis sukasi apie mūsų visų požiūrį į savo pasaulį: ar sutinkame gyventi tame, kuris yra, kuris mums mums gyvenamui laikui yra duotas, ar geriau savo įsivaizduojame, dar nesamų literatūrinių šedevrų perpildytame, nors jis ir tebūtų mažos kultūros dar mažesnės dalies — išeivijos kūrybos ir knygų leidybos — pasaulis? Ar ne sąžiningiau būtų su šito pasaulio tikrove galytės, ją įvertinti už tai, kas vis dėlto joje vyksta ir kuriama, ją priimti ir ją mylėti, ją skatinti ir ugdyti (nors ir premijomis), negu atžargaris ranka stumti į šalį nors ir kuklius jos vaisius? Taip, mes visi žinome, kad tas ir kitas poetas, tas ir kitas beletristas ar dramaturgas nėra pasaulinio rango rašytojai, net nėra labai iškiliūs lietuvių rašytojai — ar dėl to jų kūryba nebėra ne kiek savyje vertinga? O premijos ir tėra šios reliatyvios, lygstamos vertės pripažinimas — jos akimirkinis akcentavimas. Nebent, žinoma, į premijų skyrimą įvairios vertinimo komisijos žiūrėtų kaip į savo pačių ekspertizės egzaminą, kuriuo svarbiamas jų reiklumas ir jų atstovaujami aukšti standartai. Tai, be abejo, svarbu — negalima nuneigti bet kurios mokslo šakos atstovams teisės rūpintis jos standartų palaikymu. Bet tai paprastai vykdoma darbu — kritine analize, literatūrinių veikalų studijomis. O taipgi praveru atsiminti, kad literatūrologų reputacija yra dar efemeriškesnė negu daugelio rašytojų.

Šito savo pačių vertės reliatyvumo, praeinamumo sampratos (Nukelta į 4 psl.)

Ateitininkai ir moralinė kapitalizmo kritika

KĘSTUTIS SKRUPSKELIS

Ateitininkų sąjūdis gimė kaip tik tuo metu, kada visą Rusijos imperiją, ir tuo pačiu ir Lietuvą, draskė gaivališkos revoliucijos audros. Nebūtų įmanoma sušaukti visų politinių, socialinių bei tautinių srovių, kurios, Rusijos imperiją griaudamos, planavo šviesesnę ateitį. Manau, kad ir ateitininkai turi savo vietą to meto sąjūdžiuose. Bent taip galvojo prelatas Mykolas Krupavičius, kalbėdamas 1917 metais Voronežo ateitininkams moksleiviams. Jis tvirtindavo, kad ir ateitininkai yra revoliucininkai, kurių užduotis būsimoje nepriklausomoje Lietuvoje visiems sukurti teisingumą ir lygybę. Idomu, kad Voroneže Krupavičius sugebėjo vienu ir tuo pačiu metu ir ateitininkams moksleiviams kapelionauti, ir, raudoną raštą ant kunigiškos sutanos užsirišęs, sekretoriauti rusų darbininkų sovietui.¹ Nenuostabu, kad konservatyvesni katalikai į kartais bolševikų apšaukdavo. Katalikų aktyvumą, jų tarpe besireiškiantį socialinį bei politinį radikalumą liudija ir patys bolševikai, nors ji ir laiko nenuoširdžiu, veidmainišku. Cituoju Lietuvos komunistų tėvą Vincą Kapsuką, kuris šiais žodžiais apibūdina katalikų vaidmenį 1905-tųjų metų Vilniaus Seime:

Bet kaipgi tuomet išaiškinti, kad Vilniaus Seime, kuriame buvo apie 100 kunigų, visi jie balsavo už seimo rezoliuciją? Balsavo ir už tai, kad pirmausia reikla galutinai sugriauti caro valdžią, o tam pasiekti reikia: nemokėti jokių mokesčių caro valdžiai, uždarinėti monopolius, neiti į caro kariuomenę, reikalui esant, dargi streikuoti miestuose ir sodžiuose... Tai išaiškinti galima tik ta baine... jog, senaisiais savo keliais eidami, jie gali visiškai nustoti savo avelių, kurioms iki to laiko su dievo ir caro valdžios pagalba vilnas kirpo.²

Kapsuko nuomone, ši katalikų veikla buvo labai sėkminga, nes nuo komunistų atitraukė žymią dalį darbininkų bei valstiečių. Ne, be pavydo Kapsukas plūsta Krupavičių, žemės reformos vykdymo metu:

Atsiestoje valdžioje, kadėmai dar griežčiau veda sa o reakcine, spekuliacinė-buozinė politika. Jų žemės ūkio ministeris kun. Krupavičius pasidarė tikru buožiu ir spekuliantų ministeriu. Kadėmai... visur stiprina spekuliantų ir buožių, jėzuitų kunigų ir krikščioniškų šnipų žvalgybinių viešpatavimą, slapta organizuoja fašistus... Ir vis tik iki šiol kadėmai dar turi savo įtakos žymią darbininkų ir valstiečių masę ir su jos pagalba laikosi valdžioje.³

Revoliucijos audros negalėjo praūžti, nepalikysios gilesnių

*Paskaita, skaityta „Ateities“ akademinio savaitgalio programoje 1986 m. lapkričio 7-9 d. Chicagoje.

pėdsakų pirmųjų ateitininkų galvosenoje. Stasio Salkauskio socialinė doktrina buvo radikali. Salkauskio nuomone, valstybės pirmasis uždavinys yra įgyvendinti teisingumą, o teisingumas nėra galimas kapitalistinės sistemos ribose. Panašias idėjas ateitininkai skelbė per visą Nepriklausomybės laikotarpį. Jos atsispindi net ir tremtyje paskelbtose politinėse programose.

Ekonominis klausimas Salkauskis lietė tik prabėgomis kultūros filosofijos ribose, nes, jo nuomone, nepriklausomai Lietuvai, kaip naujam kraštui, kultūros problema buvo pati centrinė:

Kultūros problema turi Lietuvai ypač aktualios reikšmės dar ir todėl, kad lietuvių tauta tebestovi, galima sakyti, savo tautinio, valstybinio ir apskritai dvasinio kultūrinio atgimimo pradžioje. Toks ar kitoks kultūrinės problemos išsprendimas, išgalėjęs mūsų visuomenėje, kreips visą jos veikimą į savo pakraipą.

Ir todėl katalikiškos kultūros programa — ateitininkai sudaro vieną šios programos dalį — buvo tokia akuali reikėjo skubėti, kad krasio likimas būtų teisingon kryptin nukreiptas.

Su nepriklausomybe Lietuva žengia į pasaulinės istorijos areną ir čia turi vykdyti savo idealią misiją, savo istorinį pašaukimą, kuri Salkauskis išreiškia Rytų ir Vakarų kultūrų sintezės formule. Ir, pagal Salkauskį, ši sintezė yra taip pat būtina ekonomijos srityje. Stovėdama ant dviejų pasaulių ribos, Lietuva turi jungti vakarietiška individualizma su rytietiškas kolektyvizmas parengė derlingą kapitalizmą, o rytiškas kolektyvizmas parengė derlingą dirvą bolševizmui. Kaip sintezės ieškotoja, savo ekonominę santvarką kurdama, Lietuva turės vengti abiejų kraštutinių. Kaip matysime vėliau, kapitalizmą vertindamas moraliniu požiūriu, Salkauskis pasisavina kai kuriuos marksistinius argumentus, juos pajungdamas savosios kultūros filosofijos reikalavimams.

Idomu, kad pastaraisiais

Dr. Kęstutis Skrupskelis, University of South Carolina filosofijos profesorius, per „Ateities“ akademinį savaitgalį 1986 m. lapkričio mėn. 8 d. Chicagoje.

Nuotrauka Jono Kuprio

metais, ateitininkų Stasio Salkauskio bei Antano Maceinos sukurta kultūros filosofija yra susilaukus platesno įvertinimo Lietuvoje. Turiu omenyje Arūno Sverdiolo veikalą *Kultūros filosofija Lietuvoje* (Vilnius: Mintis, 1983). Ateitininkų vardą radau tikrai bibliografijoje — minima Salkauskio 1933 metų knyga *Ateitininkų ideologija* ir Maceinos straipsnis „Ateitininkų ideologija“, paskelbtas *Židinys*je Salkauskio knygos pasirodymo proga — tačiau jie abu pristatomi kaip katalikai filosofai. Pats Sverdiolui, atsekus Salkauskio pėdsakus taip toli, nekyla noras, jo pradėtą kultūros filosofiją pratęsti ligi mūsų laikų ir tos katalikiškos sintezės šviesoje pradėti savarankiškai galvoti apie Lietuvos ateitį?

Kiek žinau, ekonominiame klausime Salkauskis atskiros studijos nepaskyrė. Tačiau, plėtodamas savo kultūros filosofiją, kapitalizmą bei kitas ekonominio valdymo sistemas jis mini dažnai, nevengdamas aštresnių pasisakymų. Štai du tokie, paskelbti 1922 metais *Romuvoje*, straipsnyje „Pirmutinės prielaidos visuo-

mastytojai. Tačiau kai kuriais pagrindiniais klausimais svariai pasisakė ir kitų idėjinų pakraipų filosofai, daugiausia susiję su Kauno universiteto Humanitarinių mokslų fakultetu. Nagrinėjamoju laikotarpiu Lietuvoje atsirado ir bandymų spręsti filosofines kultūros problemas marksistinės metodologijos pagrindu.⁵

Tiesa, yra tai protestas labai pavojingas, kadangi jis reiškiasi tik aklu gaivalinio ardyumo ir stinga kultūrinių pajėgų naujai kūrybai, tačiau ir šitoks jis turi savo lygtamojo pateisinimo ir moralinės nuosvaros palyginus su ta blogybe, prieš kurią jis protestuoja savo buvimu, ir kurios žygiams jis yra pašauktas į viešumą.

Salkauskio kaip ir daugelio kitų nuomone, Pirmasis pasaulinis karas ženklino giliausią ir paskutinę Vakarų pasaulio krizę. O kokie veiksniai privėdė prie karo? Svarbu čia atkreipti dėmesį į paties Salkauskio žodžius:

Išgalėjęs visuomenės santvarkoje ir tuo pačiu daug kartų sustiprėjęs individualistinis egoizmas liko, taip sakant, objektyvuotas savo galybėje: iš žmogaus polinkio jis perėjo į visuomenės santvarką ir naudodamasis tuo, kad šita santvarka suteikė jam ginklą „produkuojamo“ kapitalo pavidalu, ėmė valdyti pasaulį. Faktinai buvo tai kapitalistų diktatūra, — savo rūšies oligarchija, besikomplektuojanti lenktyniavimosi atranka... Eidamas tokiu nusistatymu senasai pasaulis jau nebegalėjo išvengti visuotinio susidūrimo katastrofos.⁶

Tai sunkūs žodžiai, ir todėl prie jų turėsime sustoti šiek tiek ilgiau. Salkauskis sutinka, kad kapitalizmas sugeba pagaminti didelius kiekius prekių; kad yra labai efektyvi gėrybių gaminimo sistema. Tačiau kaip tik tie perkeliai ir privėdė Vakarų pasaulį prie paskutinės katastrofos. Gimęs iš egoizmo, kapitalizmas neišvengiamai veda žmoniją į pražūtį. Toks maždaug buvo Salkauskio nusiteikimas 1922 metais.

Kapitalizmo versmė yra „individualistinis egoizmas“. Kapitalizmas, tai objektyvuota egoizmo dvasia; žmonių savanaudiški polinkiai, išreikšti daiktų pasaulyje. Tarsi norėdamas nurodyti šito teigimo kilmę, Salkauskis net vartojo Hegeliui bei Marksui būdingą terminą „objektyvacija“. Sudaiktėdamas, egoiz-

(Nukelta į 2 psl.)

Šiame numeryje:

Geresnis yra gero priešas • Ateitininkai ir moralinė kapitalizmo kritika • Prano Dom. Girdžiaus apsakymas • Australijos lietuvių dienos • Australijos aborigenų poetė • Dailininkė Bronė Jameikienė Havajuose • Nauja Tomo Venclovos knyga • Stasio Šimkaus 100 metų sukaktis • Religinių minčių knyga • Solistė Vilija Mozūraitytė

Nuotrauka iš Jono Kuprio sudarytos serijos „Kaimas“. Iš senų negatyvų atkurtos nuotraukos vaizduoja šimtmečio pradžios Lietuvos kaimo gyventojų buitį.

Ateitininkai ir moralinė kapitalizmo kritika

(Atkelta iš 1 ps.)

mas tampa „daug kartų“ stipresniu, nes visuomeninė santvarka, užuot žmogaus savanaudiškus polinkius tramdydama, juos skatina. Šią Šalkauskio mintį būtų galima praplėsti maždaug šiuo būdu: kiekvienas žmogus yra linkęs būti savanaudžiu, tačiau geri įstatymai, sveiki papročiai šį savanaudiškumą šlopiną. O kapitalistinės santvarkos veikla priešingai, nes čia vyrauja dėsni, kad kuo didesnis egoizmas, tuo didesnis pelnas.

Ir kokios to sudaiktinto egoizmo pasekmės? Šalkauskis mini dvi: karus ir diktatūras. Pirmasis ryšys gana aiškus: kapitalizmą ir karą jungia lenktyniavimas. Tai maždaug marksistinė mintis, kad kapitalistinis pelno ieškojimas, kapitalistinės valstybės visada pasibaigia karu. Sunkiau nustatyti ryšį tarp kapitalizmo ir diktatūros, nes tada, kaip ir dabar, daug kapitalistinių valstybių tvarkėsi demokratiniais pagrindais. Marksistams šį faktą apėiti nėra sunku: demokratinė valstybė tėra tik fasadas, už kurio slepiasi kapitalistinių monopolijų diktatūra. Ar Šalkauskis tokiai analizei pritarrė, nežinau. Aišku tiek, kad šiame straipsnyje Šalkauskis „demokratizmą“ stato kaip individualistinio egoizmo priešingybę.

Lietuvos istorijos rėmuose ryšys tarp kapitalizmo ir diktatūros yra labai reikšmingas. Šalkauskio manymu, lietuvių nutautėjimas „buvo ešes ryšium su aristokratizacijos vyksmu Lietuvos visuomenėje“, o lietuvių tautinių atgimimas „yra iškilęs į viešumą drąsę su demokratizmo dvelkimais“. Šalkauskis tesia:

Tai, iš čion jau išeina; jog tautinis lietuvių atgimimas, priežastingai surištas su visuomenės demokratizacija, yra iš prigimties protestas ne tik prieš ištautinimo veiksmus, bet ir apskritai prieš aristokratizmo principų viešpatavimą visuomenės gyvenime... Žymios reikšmės yra dargi ta aplinkybė, kad demokratizmo tautinio lietuvių atgimimo užsimojimas supuola dabar su demokratine reakcija prieš tai individualistinį pasaulio krėpsmą, kuris yra į priedes prie mūsų laikų suirutės.

Šalkauskio nuomone, tai iš tiesų laimingas sutapimas, lietuvių demokratizmą dvelkiantis atgimimas ir pasaulinė demokratinė reakcija prieš kapitalizmą. Kaip tik todėl Lietuva stovi ant teisingo kelio, nors ir patys laikai jai yra labai sunkūs, kada uždaviniai dideli, o šviesuo-

Prelatas Mykolas Krupavičius (1885-1970) su prof. Juozu Brazaičiu (1903-1974).

Nuotrauka Vytauto Maželio

menės beveik kaip ir nėra. Čia turbūt ir bus pati svarbiausia šalkauskiškos kapitalizmo kritikos versmė: kapitalizmas yra Lietuvai svetimas dalykas. Savo kraštutiniu individualizmu jis neatitinka mūsų tautos būdą, o savo antidemokratinį atsikreipimą jis prieštarauja mūsų tautinio atgimimo dvasiai.

Tokia maždaug jo galvosena straipsnyje „Pirmutinės prielaidos visuomeninei kritikai Lietuvoje“. Keleriais metais vėliau Šalkauskis priminė dar kitą kapitalistinių sistemų ydą. Beveik kartodamas Markso žodžius, jis teigia, kad kapitalizmas slopina žmogaus dvasinį kūrybingumą. Žmogus tampa mašinos vergu ir

Praėjusiais metais miręs rašytojas Juozas Grušas (g. 1901).

gamybinėje spartoje praranda save patį. Štai paties Šalkauskio žodžiai:

Kapitalistinė santvarka... pakėlė produktų realinės kultūros srityje iki nežinomo dar istorijoj laipsnio. Bet sykiu su gamybos ir suvartojimo didėjimu nėjo lygiu žingsniu kultūrinių nusiteikimų plėtojimas. Atvirkščiai, kapitalistinė gamybos santvarka... žmogus tampa vienu tik neturtingu rateliu dideliame kapitalistinės gamybos mechanizme.

Kapitalizme gyvenantis žmogus yra skurdus, nes ten, kur visų pirma iškeliama pelnas, „nėra veiksmų, kurie galėtų patenkinti giliausius ir aukščiausius žmogaus dvasios troškimus“.

Markso nuomone, kapitalizmas sukuria žmogui svetimą pasaulį, tokį pasaulį, kurio nebegalima palenkti tikrajai žmonijos gerovei. Tai pasaulis, kurį valdo žmogui svetimi dėsni, kuriame nebegalioja jokios moralinės normos. Atrodo, kad Šalkauskis tokią įvertinimui pritarė, nors atitinkamo paragrafo jo raštuose neradau. Grušas buvo ateitininkų „Šatrijos“ meno draugijos narys. Manau, kad jo galvosena atspindi tuo metu plačiau įsigalėjusią nuomonę:

Pelnas, pelnas ir dar kartą pelnas — tai ir yra visa kapitalizmo logika ir moralė. Kapitalas, mano mielas, taip kaip vanduo — nepriversi jo tekėti į kalną, nors tame kalne kasdieną būtų duodami Dievo įsakymai ir skelbiama Evangelija. Mūsų visu-

klaida yra ta, kad kapitalo augimą varžome jam netinkamomis moralės taisyklėmis.

Tai žodžiai pono Murzos, kyšininko, svetimoteriautojo. Ir reikšminga, kad čia kalbama ne apie investavimą, bet apie paprasčiausią kyšių ėmimą. Pagal Murzą, kyšius tik imk, krauk kapitalą, pirk brangius automobilius, o jeigu tau kyšį davusi belgų firma tavo tautiečius skriaudžia, tai nesvarbu. Tas pats ponas Murza, kitoje vietoje, aiškina:

Mes neturime savų turtingos miestų, mes neturime savo pramoninių, prekybinių, bankininkų ir kitokių turtingų žmonių, kurie yra būtinas pagrindas ir krašto gerovei, ir jo kultūrai. Mes dejuojame, kad skursta mūsų spauda, skursta menas, nėra pinigų visuomeniniams ir kultūriniais reikalingam, kiekvienam mažmožiui prašome valdžios paramos, o nieko rimto nedarome, kad turėtume. Priešingai, mes tik tai mokame sutrukdyti kiekvieną drąsęse iniciatyvą.

Grušo žodžių besiklausant, turbūt ne vienas kyla įtarimas, kad čia Grušas yra neteisingai pristatomas, nes kuris sveiko proto žmogus galėtų tokią sveiką pažiūrą pasmerkti? Mums savime aišku, kad praturtėti — įsigyti dvarą ar pasistatyti savus namus — yra visai geras dalykas. Mums aišku, kad kultūrinis gyvenimas reikalauja ji remiančių turtuolių. Ar tikrai Grušas būtų buvęs priešingos nuomonės? Taip. Bet turime atsiminti, kad tuos žo-

džius taria ponas Murza, kuriam turtai reikalingi, kad galėtų svetimoteriauti. Štai kas atsitiko vieną naktį Palangoje:

Jie eina tylėdami taip arti vienas antro, kad jos plaukų kraštai net skruostą jo siekia. Jis jaučia jos gilų kvėpavimą, mato jos ilgas tamsias blakstienas... Nuo jūros padvelkė neramus vėjas, jų lūpos susiliejo svaginanciam būčiny. Iš tolimo miško viršūnių išplaukė nuraudusi saulė.¹¹

O tengi vaikšto ponas Murza, su svetima žmona, po linksmo vakaro kurhauze. Ir mes, prie modernių romanų pripratę, žinome, kodėl tą rytą saulė kėlėsi visa nuraudusi. Murzos nelaimingoji meilužė, Murzos kapitalais priviliota, miršta aborto metu.

Kita romano veikėja iš pradžių pasirodo didele idealiste. Tačiau patyrus skriaudų, išmesta iš darbo, ji atidaro savo krautuvę:

Aš pradėjau galvoti, kad pirmoji sąlyga išugdyti asmenybę yra jos ekonomiškas nepriklausomumas. Kam ilgai mąstyti — gera idėja reikia įgyvendinti! Pasiryžau pati pasidaryti nepriklausomą... per biznį.¹²

Ir vėl, atrodo, lyg visai sveika nuomonė, tačiau Grušo akimis žiūrint, ji liudija žmogaus sumenkėjimą.

Maždaug *Karjeristų* pasirodymo metais Antanas Maceina pradėjo reikštis kaip savarankiškas kultūros filosofijos plėtotojas. Lietuvoje jis paskelbė du mūsų temą liečiančius veikalus, *Socialinis teisingumas* (1936) ir *Buržuazijos žlugimas* (1940). Tai turbūt ir bus patys išsamiusi kapitalizmo klausimu pasisakymai, kurių susilaukėms per visą Nepriklausomybės laikotarpį. Deja, nei vienos, nei kitos knygos nesu skaitęs, nes neturiu. Iš kitų šaltinių tačiau yra aišku, kad minėtose knygose Maceina kapitalizmą smerkia. Maceinos darbus reikia prisiminti, nors ir tokiu apgailestautinu būdu, nes jie parodo, kad to meto jaunosios ateitininkijos tarpe kapitalizmo klausimas buvo labai gyvas ir buvo sprendžiamas kapitalizmui nepalankia prasme. Šiam teigimui dar patvirtinti būtų galima prisiminti 1939 metų Studentų ateitininkų konferencijos temas: „Ateitininkų uždaviniai mieste“ ir „Ateitininkų uždaviniai kaime“. *Židinyje* šis suvažiavimas aprašomas šiais žodžiais:

Tačiau pačios diskusijos, buvusios po minėtų paskaitų ir pranešimų, vis slinko nukrypti į visuomeninius ir socialinius reikalus... Tik dabartinis Ateitininkų Federacijos vadovas dr. J. Urmanas, savo užbaigiamoj kalboj pabrėžęs, kad socialinis klausimas ateitininkams pirmiausia yra moralinis klausimas, plačiau tą mintį pa-

Prof. Stasys Šalkauskis (1886-1941)

A. a. profesorius Antanas Maceina, gimęs 1908 m. sausio mėn. 27 d., mirė šiu metų sausio mėn. 27 d. Muensteryje, Vakarų Vokietijoje.

Nuotrauka Vytauto Maželio

grindis ir daugiau aktualių veikimo klausimų palietęs, artimiausiojo veikimo gaires konkrečiau nužymėjo.

Tai, korespondento nuomone, konferencijai trūko konkretumo, nes vis buvo nuklystama prie bendresnių socialinės teorijos klausimų. Gaila, korespondentas nepamėnė, kas diskusijų metu buvo pasakyta.

Ateitininkų sukurtos politinės programos atspindėjo ateitininkijoje besireiškiantį socialinį radikalumą. Jų vedamoji mintis būtų ta, kad lietuviams nepriimtinas nei kapitalizmas, nei bolševizmas, kad lietuviai turi susikurti savo tautiniam būdai pritinkančią ekonominę santvarką. Nebandyti suminėti visų programų, priminsiu tik tai kelias, tas, kurios daugiau ar mažiau atsitiktinai užkluvo po

ranka. Visai yra įmanoma, kad jas visas peržvelgus, susidarytų šiek tiek skirtingas vaizdas.

1933 metais Šalkauskis paskelbė sendraugijų kolektyvo diskusijų išvadas, pavadintas „Bendrojo politinio centro ideologija“. Čia randame toki pasisakymą:

Nelaikydamos idealu nei kapitalizmo, kuris, atpalaiduodamas individualistinius instinktus, nesugeba išvengti socialinėje santvarkoje įvairių išnaudojimo rūšių, nei komunizmo... P. Centras yra šalininkas pažangių socialinių reformų, kurios racionalizuotų socialinę santvarką ir sudarytų korporatyvinį režimą pagal žmonių prigimtį, jų teises, pareigas ir solidarumo idealą.

Ir toliau truputį paaiškinama, kas būtų tas „korporatyvinis režimas“:

P. Centro įsitikinimu, išvidinis ekonominis klasių ir profesinių organizacijų solidarumas sudaro moralinį socialinės santvarkos pagrindą, iš kurio turi išaugti autonomiškai suorganizuotų ir juridiskai pripažintų socialinių korporacijų organizmas, kur politiniai, socialiniai ir moraliniai tiek kapitalizmo, tiek komunizmo pavojai galėtų būti nuveikti racionaliu gamybos normavimu, teisingu atlyginimu, darbo žmonių vertės apsaugojimu... ir apskritai gamybos vyksmo bei ekonominių santykių dorinimu.¹⁴

Svarbu pažymėti, kad politinio centro ideologija buvo paskelbta *Ateitininkų ideologijoje* — ji yra ir prof. Simo Sužiedėlio redaguotoje ideologijoje — ir todėl yra visus ateitininkus pareigojanti. Gaila, kad teksto autoriui nepasisekė aiškiau, kad „korporatyvinio režimo“ sąvoka pasilieka miglota. Turbūt turima omenyje kooperatyvus.

Trejijs metais vėliau, 1936 metais, jaunieji ateitininkai žengė viešumon, paskelbdami deklaraciją „I. Organiškos valstybės kūrimas“. Neturėdamas šios deklaracijos teksto, apie ją plačiau pasisakyti negaliu. Kaip žinau, deklaracija taip pat iškėlė kooperatyvų tinkamumą Lietuvos ekonominiams gyvenimui tvarkyti. Ši 1936 metų deklaracija samoningai plėtojama Lietuvių Fronto paskelbtoje programoje 1958 metais — *I pilnutinė demokratija*. Čia tvirtinama, kad teisingai sutvarkytoje visuomenėje bus mažai tokių, kurie turi per daug, bet dar mažiau bus tokių, kurie turi per mažai. Teisingai tvarkoma valstybė turi igitinti

kiekvieną padorų, normalų žmogų naudotis krašto ūkinėmis gėrybėmis bent tiek, kad žmogus galėtų išplėtoti savo gabumus, išlaikyti bei išugdyti

(Nukelta į 4 ps.)

Pranas Dom. Girdžius

Mėlynasis pirmadienis

Kad kraustyti, tai kraustyti. Išsikrausčius neatsisukti nė į tą pusę. Būti tikram, kad nieko neliko. Nei jaučio, nei asilo, nei nulūžusios adatos galo, nei prakiurusio samčio, nei nukritusio šuns plauko. Siėnas nugramdyti, kad neliktų ženklų, jog čia to ir to gyventa, jog rūšy būdavo tvanas kiekvieną pavasarį, o vasarą žmona nuliedavo ašara, amžinatilsi. Ką čia viską išsipasakosi? Kraustantis tai svarbiausia žmogui jau subrendusiam nepamiršti lazdos, bifocal akinių ir širdžiai pavaryti aparato, kaip toks daiktas dabar čia vadinasi. Paskui paspyręs kibira, kaip žmonės čia sako, su daiktais reikalingiausiais nusikraustyti ten, kur tavęs visi laukia, prašo prie stalo, išgeria į tavo sveikatą, paskui prie šiltos krosnies pasakas seka, kimšdami pypkes, prie svetimo tabako pripratusias.

— Rask, prašau, dorasis agente, man tokį namą. — Vadinasi, norėtum, kad rasciau kitą, kam varga galėtum palikti, numykė dorasis agentas. Well well, namai visi vienodi, kad turi pamatą ir parioqlintą stogą. Tau reikėtų namo su bokštu, kiek galima arčiau prie amžinojo dangaus, kai jau gražiai pražilęs ir su bifocal akiniais. Gali būti greitai ir plikas. Tada, kaip namas beatrodytu, su stogu ar su bokštu, senatvėje didelis vargas, kai vanduo ant plikės lyjant varva. O musės ir uodai dar vargą padidina. Bet jei pirkdamas apsiiperki, per sapną atsiimi. Tik, koki sapną naujoji vietoj sapnuosi, niekas nežino. Priklausys nuo alsavimo ir širdies ritmo. Jei širdis nustos plakus, sapnuosi

gražų sapną, kaip Dantė dausose regėsi šventąją Mátildą, dangaus viltimi spindintį. Jei širdies ritmas bus padidėjęs ir spardysies begėdiškai, apniktas nešvankių nusidėjimų, sapnuosi, kad namas dar neišmokėtas. Plaukai ant galvos stosis sapnuojant, jei pas notarą gerai suvoksi, kas dvyliktas procentas (tas pats, kas bankrotas), kas servitutas, kas majoratas (jei ten esi pastatęs parduoti namą). Bet nebijok, viskas gali išeiti į gerą, jei turėsi kiek sveiko nusimanymo, kada sakyti kaimynui labas, kada amžinatilsi, o kaimyno moteriai — lenktis iš tolo. Jei pas notarą pasirašysi vandeniu, kad mokėsi už namą kas mėnesį, pažado galėsi netesėti, jei raudonu rašalu, namas bus partijos labui; o kraują pasirašysi, kai velniui sielą užrašysi, kaip vienas šviesūnas kad padarė prieš šimtą metų. Didžiausias daiktas tai pridėjimas antspaudų, tokio kaip žardys skindis nevalgomas. Tik suskretusio ir raudono. — Kad būtų matyti iš tolo? — Kad notaro padidintų honorarą. — Mano tėvas be notaro susi-čupinėjo. Nagus ir galva turėjo. Kai kraustėsi, sako, turėjo susikale plaustą, kiti tarsčiojo — karsta, tai paskui kad pasileido į plačiuosius vandenis, ant kranto palikęs sunkiąją važtą. Plėšrioms žuvėdroms ir keturiems vėjams. Notaras nė palaizyti negavo. Aš, kai tik sukosėjau, tuojau — pas notarą. — Ne pas gydytoją? — Lupa lygiai abudu, tik notaras, pasverdamas sunkiąją važtą, gali pridėti ar nubraukti nulį. Nulis, rodos, ir kiauras, ir tuščias, o žiūrėk, svarstykles pakrypstą. — Gerai darai, kol dar

kartą užsikosėsi; užsikosėjęs gali ir nebeat-sigauti. Pasisekimo ir viso gero, palinkėjo doras agentas. Gerai įsidėmėk, ką geradarys sako. Kad pasirašęs vardą ir pavardę, padėtum tašką. — Pagal Rygiškio Jono gramatiką? — Kad graborių su tavim ką nori tą daro.

— Kantrybės, tik kantrybės, ar motina to nemokė, atsiliepė darytojas gero, kai antrą kartą sukosėjau, dignitorius prisidūsi radęs. — Matyti, kad visą naktį gėrė, jog vos pakrapilioja vėminėdamas. Išsipasakok dabar tokiame viską. Kad šįryt užsikosėjai, o dabar parduodi namą be pamato, be stogo, ir ieškai kito su aukštu bokštu. Bet ką darysi, jei esi socialinis padaras, negali išsiversti be kito patarnavimų. Baruose be meilės agento, lošimo klubuose be narkotikų parūpintojo. Patar-nautojai reikalų nepalengvina, tik pagreitina. Kad nepagėdautinas tavo ilgas tautiškas vardas, į rendez-vous tave pašaukia — numeriu, arba kad būtų saugiau, pašvilpia kaip šunį, o patapšnoja per nugara, kai už patarnavimą išmeti stambų pinigą. Tau, žmogau, jei nori nostos ir pathos, belieka tik pasodinti gelele ant žmonos kapo. Tegū kitos pamato, jei kitaip, mane...

Prie šio ir to buvau pripratęs. Žinojau, kada syki, kada dusyk sukosėti laukiamajame, kada pradėti vokiškai, kada prancūziškai pasirodyti, kad nekvailas. — Didžiausiai gerbiamas pone, pasakiau be aplomo (be reikalo nepradėjau su ekscelencija). — Labai malonu, nubusdamas geradarys atsakė: Tai nori tokio akto, pavartojo lotynišką žodį parodyti, jog turi reikalą su mokytu. Taip taip, matau, nori testamentą. — Be nostos ir pathos, nutraukiau. Noriu kieto ir apvalaus dokumento, kad parduodu namą be pamato. — Ilgas bus raštas. Už žodį rubli,

Lengva įrodyti, kad namas be stogo: nunešė vėjas. Bet, be pamato? Aha, tai statytas ant majorato! Ar atsivedi liudininkų? Jei ne, bus čia tokių, kurie paliudys už rublį. Prisieks už dešimt rublių. — Kokia gi čia gali būti priesaiką be kunigo? — Kunigas čia pat už durų, ne bet koks, o jėzuitas. Laukia, kad ką užrašytum. Ar užrašysi ką bažnyčiai? — Tai jau gal geriau be kunigo. — Sakiau: dešimt rublių. Kad nepalikėi nei blusu, nei musių, kad namo sienos išbaltintos negesintomis kalkėmis, kad užkaboriuose nebūtų niekur kačių pridergta, propra dicitur. Jurisprudencija vadina tik toki dokumentą bon titre. O jei nori bon titre po stiklu padėti, de marche valeur turi dar pridėti. Įstatymai baudžia namo savininką už pornografiją. — Tada kas geriau: vinis ištraukti po vieną ar visas su kūju taip suvaryti į sieną, kad neliktų nė šešėlio, jog ant jų kabėjo Picas-so mergužėlės. — Tokiu klausimu kreipkis į gerą kazuistą arba Senojo Įstatymo rabiną. — Kuris jų Dievo, kuris ciesaorius pusėje, klausiu, ką pasakytų Konfucijus? — Tas gyvena prieš Kristų, o būti prieš Kristų, tai nebūti po Kristaus. Tai tas pats, kad kai karste esi, nesi. — Kas sake? — Manding, Heraklitas, dialektikos tėvas. Pagonis žinojo, kad jei žėgnojies, jog nėra, piniginių tikrai yra. — Bet apie ką čia dabar šnekejome? — Apie tai, kaip įvaryti vini, kad nebūtų matyti atsikišusi, kaip apėiti jurisprudencei perkant parduodant. Kokia notaro nuomonė? — Jurisprudencija

prieš Šventą Raštą tai vandens lašas. Perkant parduodant, nereikia nei priesaikos, nei liudininkų atskirti baltą nuo juoda (rublis kitas ne pro šalį, žinoma), reikia tik, sako, ar girdėjai, sąžinės, tai tokio balso, tau vienam skambanti. Kur eini, ką darai, girdi ir girdi, kad ji kur galas. Norint gauti bon titre, reikia gerai nusimanyti statyboje. Uždėti naują stogą, pakeisti sutrėšusius namo sienojus, langus dvigubai padidinti, grindis iškloti kilimais, kad pagal Švento Rašto talentų parabolę padarei du ar tris kartus daiktą geresnį. Bet nota bene, parduodi už tiek, kiek už jį mokėjo prieš šimtą metų tavo tėvas. Toks talento sugražinimas tai Viešpaties žemės įdirbimas pagal šventąjį Pranciškų. — Kas sake? Antai Friedrichas, anas eiklus vokieitis, įdirbo žemę, svetimus plotus užgrobdamas. Mylėjo ne artima, o tolima. Arba tas didžiai mokytas Jonas Povilas, Paryžiaus antipopežius. O yra ir daugiau tokių. Tai ar vandens lašas iš vandenyno ar vandenynas iš lašo, o artimo meilė ore tik šapas. — Tai lex oppositorum, Hegelio tezė ir antitezė. — Vadinasi laimėti ar prakišti. Ar greitai bon titre bus gatavas? — Turėsi valandėlę palaukti, kol pridėsiu raudonąjį antspaudą. Matai, jau kaitinu laką. Kantrybės, tik kantrybės, malonusis, Ar tave to nemokė motina? Kantrybės! Ein, zwei, drei... Nė juste nepajusi.

Įkaitinęs laką, nevidonas staiga tik pakilo ir mane apkabino. Baisus daiktas pridėti prie kaktos karštą antspaudą. — Žmogau, ką darai, surikau, ir man knioštelėjo, kad šiandien pirmadienis. Apsirikai, sakau. — Gerai žinai, kad parduodi ne savo namą, tik sesers brolio motinos. Ir dar, pastatytą ant majorato, žnybelę notaras.

Ne visiems lygiai

ADOLFAS MARKELIS

Gyvenimas, kaip ir mirtis, ne visiems lygiai teisingas ir dosnus. Nebuvo jis toks ir rašytojui Adolfui Sprindžiui, *Ne visiems lygiai* romano, Povilo Višinskio ir Žemaitės biografijų autoriui, stauga mirusiam praėjusių metų gruodžio mėn. 21 d. Kiekvieno rašytojo laidotuvis yra tamsos momentas mūsų buityje, ir simboliškai — mūsų pačių laidotuvis; rašytojo, kurio likimas ir kūryba surišti su mūsų tautos gyvasties spinduliavimu, kokį parodė jo tėvyniečiai Simanas Daukantas, vyskupas Motiejus Valančius, Žemaitė.

Adolfas Sprindis, tikras žemaitis, 1921 m. gimė Varniuose ir ten pat palaidotas senose kapinėse. Baigęs Telšių gimnaziją, studijavo Vilniuje lietuvių kalbą ir literatūrą. 1948 m. baigė universitetą ir vėliau iki mirties dirbo Lietuvių literatūros katedros dėstytoju, tuo pačiu metu rašdamas laiko savo kūrybai.

„Kas jį artimai pažinojo, vadino jį ne kitaip, kaip Adoliu arba tiesiog Sprindeliu. Ir tai nebuvo joks įžeidimas. Nedaug sutiksime žmonių, kurie iki žilo plauko būtų išsaugoję tokį emocinio reagavimo betarpiškumą, širdies atlapaširdiškumą, beveik kūdikišką atvirumą ir patiklumą, pasišventėlišką išikimybę savam kraštui ir gimtajam kampui, kokį mes jutome Adolfo Sprindžio asmenyje“ — rašė Vitas Areska. Trumpam sufsiškui Vilniuje, jutome Adolfo „nuoširdumą, draugiškumą, paprastumą, aiškinant ir aprodant Vilniaus universiteto pastatus, interjerą ir kiekvieną detalę.

Rašytojas Adolfas Sprindis
(1921.I.29—1986.XII.21)

Trumpa pažintis kartais išlieka ilgai, net iki amžinybės slenkstio, kur mirtis, pagal Dylan Thomas, neturi savos karalijos.

Dar prieš mėnesį laiške rašė: „Bjaurūs ir šlykštūs ruduo; užvakar buvau Žemaitiuose savo tėviškėje, tai ir tenai pavasa-

riniai potvyniai — tiek prilyta. Todėl ir nuotaika nedarbinė, sveikata nestipri. Krutu, rašau pakaitomis tai Valančių, tai romaną. Dar tebelaukiu knygos „Žemaitė“... Po mūsų literatūros dangumi vieni liūdnumai. Mirė K. Korsakas, didelė ir kilni asmenybė, mano vadovas ir mokytojas.

Dail. Bronė Jameikienė kūrybinga Havajuose

Jau nuo seniau Havajų kultūrinio gyvenimo centre Honolulu įsikūrusi dailininkė Bronė Jameikienė yra giliai ir plačiai įleidusi šaknis į šių egzotiškų salų spalvingus dailės klotus. Meno pasaulyje ji čia visur gerai žinoma, puikiai vertinama. Juk pačiame Honolulu miesto centre esančioje katalikų bažnyčioje visi didžiuliai langai yra dail. Bronės Jameikienės sukurti vitražai. Ir jų ten yra arti dvidešimties, jei ne daugiau. Neapsieina be jos darbų, ypač be jos vitražų, ir visos tenykštės reikšmingiausios parodos.

Patį naujausią kaip tik buvo praėjusių metų lapkričio ir gru-

Dailininkė Bronė Jameikienė darbo metu savo studijoje.

džio mėnesiais. Ją organizavo Honolulu dailės akademija (Honolulu Academy of Arts). Tai buvo 36-toji metinė jos paroda, pavadinta „Artists of Hawaii 1986“. Nors paroda buvo ir labai išranki, vis tiek joje dalyvavo, galima sakyti, visos Havajų dailės pasaulis: grafikai, tapytojai, skulptoriai, fotografai, įvairiausių žanrų ir įvairiausių technikų atstovai. Norint parodoti su savo darbais patekti, reikėjo praeiti pro skvarbią specialisto profesoriaus akį. O vis tiek paroda milžiniška — dalyvauja per 100 dailininkų.

Visas Havajų kultūrinis gyvenimas yra įdomus dar ir tuo, kad čia vidury didžiulio vandenyno labai mažame plote susitinka ir vienos kitas veikia neaprepiamos Rytų ir Vakarų kultūrų apraiškos. Prie Havajų universiteto yra įkurtas net Rytų ir Vakarų kultūrų susilietimo studijų centras. Abi jos akivaizdžios net šios parodos kataloge, kur dailininkų rytiškių ir vakarietiškių pavardžių maždaug po lygiai.

Vis dėlto iš tos išsijotos daugiau šimtinės dailininkų specialiai parbrėžti šeši, kuriems jokio „jury“ nereikėjo, jie patys Akademijos buvo pakviesti parodoje dalyvauti, kaip jau žinomos pavardės Havajų meno pasaulyje. Apie juos parodos kataloge yra sakoma: „Six prominent artists who have made significant contributions to the visual arts in Hawaii were invited to participate in this exhibition“.

Tarp tų šešių yra ir Bronė Jameikienė. Parodoje buvo išstatyti jos trys naujausieji vitražai: „Exotic Butterflies“ (1986), „Harvest“ (1985) ir „The King of Roosters“ (1985). Parodoje jie ypač patraukė publikos ir jos vertintojų dėmesį. Nors Bronės Jameikienės darbai ir buvo įkainoti tūkstantinėmis, vis tiek du iš trijų parodoje buvo parduoti. Vieną jų nupirko pati Honolulu

dailės akademija savo vertingajai kolekcijai.

Tarp šimtinės kitų parodon įsileistų dailininkų randamos dar dvi lietuviškos pavardės: Bunky Bakutis ir Gail Bakutis — vyras ir žmona, kurių keramiškos technikos darbai pasižymi rimtu išradingumu.

k. brd.

Nauja Tomo Venclovos knyga

Paskutiniosiomis 1986 metų dienomis pasirodė Tomo Venclovos knyga *Unstable Equilibrium: Eight Russian Poetic Texts*. Tai mokslinis filologinis darbas, kurį išleido Yale Center for International and Area Studies (jis įeina į seriją „Yale Russian and East European Publications“, kaip devintasis tos serijos tomas).

Knyga kietais viršeliais turi 206 puslapius, iš kurių 27 psl. užima bibliografija devyniomis kalbomis, įskaitant ir lietuvių (cituojami J. Balys, P. Jokimaitienė, J. Lebedys, V. Mykolaitis-Putinas ir kiti).

Tai Tomo Venclovos daktaro disertacija, apginta Yale universitete 1985 metais. Joje struktūriškai semiotiškai analizuojami aštuonių rusų poetų (Puškino, Nekrasovo, Feto, Viač. Ivanovo, Pasternako, Cvetajevos, Achmatovos ir Brodskio) eilėraščiai. Du skyriai — apie Puškino „Trijų Budrių“ vertimą ir apie Brodskio „Lietuviškąjį divertismentą“ — turi sąlyčio ir su lituanistika.

Šių metų sausio 25 d. sukako dešimt metų nuo Tomo Venclovos persikėlimo į Vakarų. Per tą laiką jis paskelbė penkias įvairaus žanro knygas (iš viso 1080 psl.), neskaitant daugybės kūrinių žurnaluose ir laikraščiuose lietuvių, anglų, prancūzų, vokiečių, švedų, ispanų, lenkų, rusų ir kitomis kalbomis. Dar dvi jo knygos išleistos Lenkijos pogrindyje.

Daug jis man padėjo gyvenime, tėviškai globojo. Mirė prozininkas V. Miliūnas, velgi geras bičiulis. Toks jau gyvenimo dėsniš. O mums, gyviesiems, lieka vien darbas, vien gyvenimiški rūpesčiai ir vargai... Dar turiu daug sumanymų. Dažnai knapsau prie mašinėlės...”

Jis jautė artėjančią mirtį, nemėdamas jos vardu, bet paskutinius jo laiškus ta nelauktoji viešnia tamsiai nudažo. „... kai artėja saulėlydis, galvoje sušvytavo M. Valančius. Mano kraštietis, neišpasakytos veiklos ir energijos žmogus. Dabar jau mintys sukasi vien apie jį, jau sėdžiu archyvuose ir bibliotekose. Nerimstu savyje. Tik bėda, kimba senatvė... Permušinėja širdis, šokinėja, kraujospūdis ir apatija dažnas svečias...”

„Buvo sušlubavusi sveikata. Varniuose po žvejybos jau griuvau gatvėje, bet išsitiesiau... Bet be darbo negaliu gyventi... Taip noriu pabaigti Valančių. Tik abejonės kirminas graužia iš širdį — ar ištesėsiu?”

Adolfo Sprindžio nueitas kelias palyginti trumpas, klampus, vargingas nuo pat vaikystės, kelias nuo Žemaitijos, Vilniaus iki Rytų Aukštaitijos Šventosios, per visą Lietuvą iki Varnių senųjų kapinių. Kaip kūrėjas, jis mirė jaunas, dar nebaigęs savo dainos, paveiklo — knygos. Jo mirtyje galioja dažnai kartojama Friedricho Hoelderlino mintis, — „dievų mylimieji krinta jauni, kad nepažintų žemiškos laimės, kančios ir senatvės“.

Mūsų atmintyje jis išlieka kaip ir *Ne visiems lygiai* romane grožio simbolis, liepa, žaliuojanti laukų platybėje buvusios sodybos kieme. Jis kovojo dėl jos ošimo su biurokratais, jis ir mirė gamtoje, rudens vėjui siaučiant belapės liepos šakose.

DAUGASMENIO ŽMOGAUS INTEGRAVIMAS HIPNOZE

Daugasmenis žmogus yra individas, kuriamė pasireiškia dvi asmenybės, o kartais ir daugiau. Tokio žmogaus samonėj ir kūne vienu metu veikia viena asmenybė, kitu metu — kita; kartais viena kitai priešingos, prieštaraujančios, skirtingų charakterių, nusistatymų bei gyvenimo būdų. Neretai tarp jų pačių iškyla konfliktai arba susidaro problemos su jais gyvenantiems žmonėms. Iškyla reikalas tokį žmogų su skirtingom asmenybėm derinti, vienyti, integruoti. Vienas tokių terapinių integravimo kelių yra hipnozė.

Apie vieną tokį atvejį bei hipnozės panaudojimą tokio asmens integravimui Loyola universiteto profesorius dr. Kestutis Trimakas skaitė paskaitą Chicago Klinikinės hipnozės sąjungos mokslinėj konferencijoje š. m. sausio mėn. 28 d.

Paskaita ta pačia tema neseniai susilaukė rekordinio profesionalų skaičiaus Hines Veteranų ligoninėje, Hines, Illinois.

Australijos lietuvių dienos

Australijoje kas du metai, metų pabaigoje, Kalėdų metu yra rengiamos „Lietuvių dienos“ paeiliui skirtingose kolonijose: Adelaidėje, Melbourne ir Sydnejuje, o naujai į tuos renginius buvo įsijungusi ir mūsų nedidelė skačiumi kolonija Canberra. Šįkart Lietuvių dienos vyko Sydnejuje. Kaip paprastai tautiečių minios atvyko iš visų Australijos pakraščių ir, kaip visada, sulaukėme svečių ir iš užjūrio.

Prasidėjo 1986 m. gruodžio 26 d. pamaldomis Lindcomb bažnyčioje, kur paprastai vyksta lietuviškos pamaldos. Tą pačią dieną — iškilmingas atidarymas 4 val. p.p. Civic Centre (Rotušės) erdvoje, puosnioje salėje. Naujas, modernus, išpūdingas pastatas.

Atidarymo žodžius tarė Australijos LB Krašto valdybos pirmininkas Vytautas Neverauskas ir svečias iš Amerikos — Pasaulio Lietuvių Bendruomenės valdybos vicepirmininkas Stasys Jokubauskas. Toliau ėjo meninė programa, kurioje be kitų dalyvavo ir viešnios iš Amerikos: jaunoji dainininkė Rūta Pakštaitė ir pagarsėjusios užjūryje kanklininkės Mirga ir Aukšė Bankaitės, žavėjusios savo virtuoziniu skambinimu kanklėmis. Žinomas Sydnejuje vokalinis ansamblis „Sutartinė“ — aštuonios moterys, pasipuošusios tautiniais rūbais su nuometais, dainavo senovines liaudies dainas. To ansamblio ikūrėjas buvo Australijoje plačiai žinomas „Skrabajantis vaidila“ Paulius Rūtenis (jau miręs). Šiuo metu ansambliu vadovauja aktyvi visuomenininkė Marina Cox. Atidarymas pradėtas ir baigtas Australijos ir Lietuvos himnais.

Gausūs jaunimas dalyvavo Sporto šventėje, varždamasis įvairiose sporto šakose.

Malonu pažymėti, kad vienas labiau pavykusių renginių buvo Jaunimo vakaras. Čia satyrinė, humoristinė scena „Antras muilas“ — jų pačių kūryba — pateikė Melbourne jaunimas. Canberros dar „jaunesnis“ jaunimas — vaikų fantazijos scenovaizdį „Gedimino sapnas“. Adelaidės atstovas — mūsų žinomas aštuonmetis „vunderkindas“ — Jonukas Pocius smuikavo, grojo violončele ir pianinu ir buvo lydimas entuziastingų auditorijos plojimų. Ieva ir Aleksas Brovedani (iš Melbourne) atliko (cello ir piano) Offenbacho barkarolę. Pabaigai buvo suvaidinta poema „Pavasaris“, idomiai parašyta Sydnejaus jaunuolio Arūno Stašionio. Švairi, aiški lietuvių kalba skambėjo iš pranešėjo Ričardo Červinio lūpų.

Sydnejaus teatras „Atžala“, veikiantis scenoje jau apie 30 metų, puikiai suvaidino Sofijos Kymantaitės-Čiurlionienės trijų veiksmų komediją „Pinigėliai“.

Gruodžio 29 d. Lietuvių klube

Siaurės Australijos dykvietė.

Ngitji Ngitji

Čia mano kraštas

Kai pučia šiaurės vėjas, atsiminimuose sugrįžtu į seniai praėjusias be rūpesčių dienas, kada buvau su savo gentimi. Bėgiodama po degančią saulę, aš jausdavau raudono tyrų smelio pulsą savyje, ir jis sūpuodavo mane savo šiltam i tolumas nutįsusių bekrasčių tyrų gualyje.

Kiekvienas augalas apsielva kita spalva šitam gūdžiam išdžiūvusiam krašte.

Kalvos, kurias supylė mūsų protėviai, mus tebesaugo savo paslaptینگume.

Toks mano kraštas, šiurkštus, tačiau gražus, išsaugojęs ramybę mano sieloje ir dvasioje.

Iš anglų kalbos vertė
Lidija Šimkutė-Pocienė

Per amžius daug tautų yra patyrę okupaciją ar kolonizaciją. Mes, lietuviai, esame pergyvenę okupaciją ir žinome, kaip ši nelaimė paveikia žmonių būseną. Okupuotos tautos kovoja už teises, kurios visiems yra tarsi prigimtys. Okupacijų ar kolonizacijų ištiktos daug kultūrų išnyko. Tautos tačiau visada stengiasi išlaikyti savo gyvenimo būdą, tradicijas, tikėjimą ir kalbą. Jos tikisi atgauti laisvę arba grįžti į protėvių žemę. Australų aborigenus ištiko ne okupacija, bet kolonizacija, ir todėl neišvengiamai nyksta jų kultūra. Prasidėjus kolonizacijai, australų aborigenai atsidūrė svetimos kultūros įtakoje. Jie giliai pergyvena europiečių veržimasi į jų žemes, jų tradicijų ir kultūros naikinimą. Mums, lietuviams, dar yra galimybė atgauti nepriklausomybę, bet aborigenų padėtis tarsi beviltiška, nežiūrint, kad stengiamasi išlaikyti jų palaipsniui nykstančią unikalią ir primityvią kultūrą.

Ngitji Ngitji, aborigenų kilmės poetė, gyvena Adelaidėje, yra gimusi vietovėje vardu Hamilton-Bore iš aborigenės motinos ir ario tėvo. Ngitji Ngitji yra jos genties jai duotas vardas; šiaip ji vadinasi Mona Tur. Ji moka Antakynių, savo motinos kalbą, ir taip pat Pitjantjatjarą. Mokykloje ji dėsto aborigenų kultūrą. Ngitji Ngitji rašo poeziją Pitjantjatjarą ir anglų kalbomis.

Lidija Šimkutė-Pocienė

nuo 9 ryto iki 5 val. p.p. vyko Krašto atstovų, įvairių organizacijų posėdžiai. Dalyvavo Pasaulio Lietuvių Bendruomenės valdybos vicepirmininkas Stasys Jokubauskas, *Pasaulio lietuvių* redaktorius Bronius Nainys, Clevelando radijo valandėlės vedėjas Juozas Stempuzis.

Kitai Australijos Lietuvių Bendruomenės valdybos kancencijai (dvejiems metams) išrinkti atstovai iš Melbourne (nes valdyba reziduos Melbourne): A. Baltrukonienė, A. Baltutienė, A. Butkutė, dr. P. Kabaila ir A. Vaitiekūnas. Malonu pažymėti, kad visi jaunesniojo amžiaus veikėjai.

Dainų šventės koncertas šįmet igavo naują „formą“, nedalyvavo paskiri chorai, o tik vienas — jungtinis. Gal todėl kiek nukentėjo meninis dainų perdavimas. Tačiau kai kurios dainos nuskambėjo pasigėrėtinajai gerai.

Dirigavo pakaitomis vien Melbourne ir Sydnejaus chorvedžiai, nes Adelaidės dirigentė, G. Vasiliauskiene, dėl rimtų priežasčių dalyvauti negalėjo. Sydnejaus choro „Daina“ vadovavo G. Kiverio perduodamas simbolines kankles priėmė Adelaidės choro „Lituania“ administratorius A. Šerelis, kadangi po dvejų metų Lietuvių dienos įvyks Adelaidėje.

Visuomenininkės Genovaitės Kazokienės pastangomis buvo

suruošta meno paroda. Pamatėme nemažai dailės ir skulptūros eksponatų.

Gruodžio 28 d. atsilankėme i Literatūros popietę. Čia su savo kūryba reikšėsi: A. Veščiuonaitė, jaunoji rašytoja E. Žižytė-Garlick, Br. Žalys, A. Saudargienė, V. Baltutis, B. Mockūnienė ir J. A. Jūragis. Žodinių skaitymą savo meistrišku kanklių grojimu pagyvino sesutės Mirga ir Aukšė Bankaitės ir senovinėmis liaudies dainomis „Sutartinės“ ansamblis.

Tautiniais šokiais žavėjomės di-

džijame Sydnejaus Sporto stadione. Šoko Sydnejaus, Melbourne ir Canberros jaunimas.

Adelaidė, deja, nesugebėjo sudaryti grupės. Šokiams vadovavo Marina Cox, pranešinėjo E. Kiverytė.

Naujųjų Metų sutikimo pokylis įvyko vėl Civic centro salėje, kuria pripildė prigužėje svečiai. Muzika, šokiai, karšta vakarienė, šampanas... iki 2 val. nakties. Trumpa sveikinimo žodį tarė svečias Stasys Jokubauskas. Tad iškilmingai sutikome Naujus metus, linkėdami vieni kitiems laimės, sveikatos...

Džiugu pabrėžti, kad lietuviškas tautinis gyvenimas kunkuliuoja dar visu pajėgumu ir linkėtina, kad taip gyvai dar reikštųsi ir ateityje mūsų tolimate Australijos žemyne.

A. Binkevičiūtė-Guciuvienė

Bronė Jameikienė

Polinezijos karžygiai

Trečioji religinių minčių knyga

JUOZAS PRUNSKIS

Kun. Vytautas Pikturna. ŠVIESA IR GYVENIMAS. Pamokslai sekmadieniams ir šventėms. Serija A. Brooklyn, New York: JAV Lietuvių kunigų vienybė, 1986. Spausdino Franciscan Press, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207. Viršelis Pauliaus Jurkaus. 189 psl.

*

Tai jau trečioji kun. Vytauto Pikturnos paruoštų modernių pamokslų knyga, apimanti vadinamą A liturginių metų ciklą. Anksčiau buvo išleisti dvi knygos, skirtos B ir C liturginiams ciklams.

Kun. Vytautas Pikturna sugeba prabilti dabarties žmogui pritaikytą kalbą, istengia evangelijų sklaidoje įžvelgti, kas dabarties žmogui svarbu, ypač turėdamas prieš akis išeivijos lietuvių, todėl šis veikalas bus naudingas ne vien kunigams, bet ir pasauliečiams, kurie nublokšti toliau nuo lietuviškos parapijos norės šventadieniais vieni ar su visa šeima lietuviškoji meditacijoje išgyventi atitinkamo šventadienio mintis.

Ši knyga apima A ciklo advento ir Kalėdų šventadienius, gavėnijos, Velykų laikotarpio ir eilinius metų sekmadienius bei įvairias šventes; specialus skyrelis tautinėms šventėms. Tai net paskaitininkas čia galės užtikti medžiagos.

Gal šis tomas turi kiek mažiau puosmenų, sudarytų iš minčių ir pavyzdžių, negu du anksčiau išleisti, bet reikia pasidžiaugti ir šiojo dvasiniu turtingumu. Autorius rinkęs medžiagą stropiai. Kun. Pikturna istengia išsiveržti iš kasdienybės banalumo ir prabilti vaizdų, gilumų. Jis rašo: „Jei jau ieškoti turto, tai ne ten, kur yra nuotrupos, bet ten, kur yra visas. Jei ieškoti meilės, tai tik ten, kur ji gilesnė už marių gilumas. Jei jau ieškoti grožio, tai tik ten, kur yra visokio grožio pilnybė. Jei ieškoti

Kun. Vytautas Pikturna

laimės, tai tik ten, kur ji yra be šešėlių“. Taip jis randa gyvenimo įprasminimą Kristuje (p. 11). Autorius pasitelkė įvairių laikotarpių pirmiausias mąstytojus. Pvz., (p. 26) cituoja filosofą Schopenhauerį (netiksliai išspausdinta — Shopenhaueris): „Mūsų laimė priklauso nuo to, ką mes turime dvasioje, o ne kišenėje“, o dvasios niekas taip nepraturtina, kaip tiesa, kuri rodo gyvenimo prasmę, arba kaip meilė, kuri uždega širdį trokšti gero visiems“ (p. 41).

Autorius primena giliai graudų priešmirtinį Aristotelio skundą: „Abejojime gyvenu, baimėje mirštu ir nežinau, kur aš einu“ (p. 57). Tą nežinomąbę sklaido Nobelio laureato Solženicino žodžiais: „Žmonės ėmė prarasti atsakomybės jausmą prieš Dievą. Tas kelias veda į mūsų suniekinimą. Reikia grįžti prie Dievo“ (p. 137).

Knygos autoriui, šalia religinių idėjų, svarbu iškelti ir socialinio teisingumo mintį, todėl jis Indijos kardinolo Garcias žodžiais primena didelės žmonių dalies nepakeliamus sunkumus: „Iš

trijų žmonių vienas kenčia badą; iš trijų du gyvena sąlygose, panašiose į koncentracijos stovyklas. Tai yra niekad neregėtas smurtas, kuris gali sukelti neįsivaizduojamą gaisrą. Yra milijonai žmonių, kurie tūno susirietę ant žemės, kad nereikėtų eikvoti energijos likučių, kurie padeda nenumirti. Jie neturi maisto, neturi jėgų dirbti, net neturi kur dirbti“ (p. 149).

Kun. Pikturna vadovaujasi ekumenine dvasia, pvz., jis nesiūdo pacituoti Šveicarijos reformatų teologą, rašytoją prof. W. Nigg, kuris primena: „Jei norime krikščionybę pagyventi, tai turime žavėtis šventumu“ (p. 167).

Knygai daug gyvumo ir vaizdumo duoda palyginimai ir pavyzdžiai, kurių autorius istengė surasti patrauklių ir įspūdingų. Užtikrame prisipažinimą prancūzų rašytojo Ernest Leguve, kuris ilgą laiką nelankė bažnyčios. Leguve pasakojasi: „Viena didelė nuodėmė nuolat graužė mano sąžinę net ir tada, kai stengdavaisi apie ją negalvoti. Vieną naktį, ištrokęs suraminimo, puoliau ant kelių ir pasnibždom išpažinau Dievui savo nuodėmę. Tačiau mano ausys neišgirdo kunigo žodžių: „Tau atleidi“. Laimingas tas, kurį išriša kunigas. Kunigo lūpomis pats Dievas atleidžia nusidėjėliui nuodėmes“ (p. 63). Knygoje cituojamas įvykis su kompozitoriumi Haydn. Tas didysis muzikas, klausydamas savo mokinio parašyto Mišių Credo, kurį mokinsys tyliai grojo, susuko: „Balsiaul! Balsiaul! Ne tik forte, bet fortissimo! Mes turime išpažinti drasiai, o ne tyliai“ (p. 94).

Vėl įspūdingas posmelis: „Eve- resto, pasaulyje aukščiausio kalno, papėdėje yra paminklas, kur iškalti žodžiai: „Hope and Courage“ — „Vilties ir drąsos“. Tą paminklą pastatė angliai, pagerbdami atminimą ekspedicijos dalyvių, žuvusių kalnuose. „Vilties ir drąsos! Šis šūkis ir mums paskatinimas, padrasinimas, kai tenka grumtis su kliūtimis, sekant Kristumi“ (p. 103).

Vėl užtikrame pasakojimą apie gobšą, išlinkusį į bažnyčią. Kai jis pamokslė girdėjo kalbant, kad reikia stengtis daugiau uždirbti, daugiau taupyti, gobšas vis kartojė — tai geras pamokslininkas. Bet kai pasakė, kad nereikia širdies priirišti prie pinigų, o stengtis padaryti daugiau gerų darbų, aukot misioneriams, gobšas išėjo iš bažnyčios bumbėdamas: „Niekus šneka“ (p. 107).

Autorius panaudoja net kitų tautų folklorą, pvz., arabų: „Dievas — Alachas sukūrė jūras bei upes, kalnus bei dykumas. Visa pasaulį pripildė įvairiais sutvėrimais. Tik žmogaus dar nebuvo. Tada Alachas nutarė iš Nilo upės dumblo sutverti žmogų. Ir štai, kada Alachas bandė rankomis pakabinti to dumblo, didelis vėžys kibo į jo ranką. Kraujas ištryško iš Dievo-Alacho piršto ir susigėrė į jo rankose buvusį dumblą. Iš tos žemės, prisiskiusios dieviško kraujo, Alachas sukūrė motinos širdį“.

Taigi šis leidinys puošnus mintimis ir pavyzdžiais. Juo naudojantis pamokslai nebus tušti ar nuobodūs. Knyga tinkama ir religinės minties ieškančiam kiekvienam žmogui.

Kadangi mums svarbu, kad iš sakyklų skambėtų gyna lietuvių kalba, tenka apgailestauti, kad vis dėlto pasitaiko prasilenkimų. Rašo: pagelba (7 p., turi būti — pagalba), atatinka (8 p., t.b. atitinka), tris metus (22 p., t.b. trejus metus), ištėsėjo (64 p., t.b. ištėsėjo), gėrbūvio (83 p., t.b. gėrovių), sek mane (102 p., t.b. sek manimi), nervoti (111 p., t.b. ner-vingi), prieš kelis metus (156 p., t.b. prieš kelerius metus). Tuos dalykus buvo galima išlyginti. Pasitaiko ir korektūros bei

Kertinė parašė

(Atkelta iš 1 psl.)

mums labiausiai reikia, ypač išeivijos gyvenime. Ir jos taip trūksta — viską darome amžinybei, ateities Lietuvos kultūrai, o tuo tarpu už kelių dešimtmečių, o gal net metų, niekas mūsų neatsimins, ir niekam mes nebūsime svarbūs. Kodėl nesusitaikyti su šita realybe ir tuomet atsisukti į dabartį? Jeigu premijos galutinėje išvadoje mažai svarbios, tai jų egzaltacija tegali mus vesti prie tam tikro kultūrinių nuotaikų nuosmūgio. Pvz., 1985 metų „Draugo“ romano konkurso premija irgi nebuvo paskirta, o 1986 metais neįvyko ir „Draugo“ romano konkursas. Gal nebūs šiais metais skiriama ir Lietuvių Bendruomenės literatūros premija? Ką visu tuo būsim laimėję? Būsime patvirtinę prielaidą, jog išeivijoje nebėra dėmesio vertybų kūrybinį pastangų. Tai bus save išpildanti pranašystė. Be abejo, kai kurie iš mūsų džiaugsis šitos „teisybės“ rodymu. Bet tas džiaugsmas tuo ir pasibaigs. Tuo tarpu katalikiškoje tradicijoje niekada nėra trokštama pasaulio pabaigos, nors ja ir būtų galutinai pademonstruojama „neteisiųjų“ neteisybė. Visada stengiamasi puoselėti, laikyti, pratęsti dieviškosios kūrinijos gyvybę, jos vyksmą, kad ji pasiektų kada nors savo Kūrėją, Palaikytoją ir Tikslą, jo Paties norimu laiku. Jis negesina rusenančios žarijos ir nelaužo palinkusios nendrės, sako Senasis Testamentas. Ar yra per daug viltis, kad ši dieviškoji trauka valdytų ir išeivikosios mūsų kultūros poreikius?

Todėl gerai, kad Lietuvių rašytojų draugijos valdyba persvarstė savo anksčiau paskirtos komisijos nūsprendį ir vadovaudamasi savo nuostatais nutarė dar kartą bandyti. Tikimės, kad bus parinkta kuri nors 1985 metų dailiosios literatūros knyga premijai. Nors ji ir nebus lietuvių literatūros įžymybė, tačiau bus mūsų visų sąlygotų, gerų, nors ir ne galimų geresnių užmojų ir pasiekimų ženklas ir jų patvirtinimas.

(a. il.)

METINĖ LIETUVIŲ RAŠYTOJŲ DRAUGIJOS PREMIJA

1986 metų originalios dailiosios literatūros premijuotinais knygai parinkti komisija sudaryta iš trijų Lietuvių rašytojų draugijos narių, gyvenančių vakariniame Amerikos pakraštyje. Komisiją sudaro: Alė Rūta, Bernardas Brazdionis ir dr. Elena Tumienė.

Autoriai arba leidėjai 1986 metų išleistų knygų po tris egzempliorius prašomi iki 1987 balandžio 1 d. siųsti šiuo adresu: Alė Rūta-Arbiene, 306 22nd Street, Santa Monica, CA 90402.

Komisija svarstys tik 1986 išleistus ir atsiųstus leidinius. Premijos dydis — 2000 dol. Mecenatas — Lietuvių fondas.

LRD Valdyba

sintaksės klaidų, bet nedaug. Gal be reikalo rašoma „jieškoti“ su „j“. Tai logiška, bet dar rašyboje nepriimta. Apskritai, kalba gana lengva ir, pasakytume, sklandi. Knyga vertinga. Skaitančiojo dvasinį lobyną praturtins.

Tebūnie leista užbaigti ištraukėle iš 24 p.: „Eleonora Roosevelt knygoje „You Learn by Living“ rašo: „Kažkas manęs kartą paklausė, kokius aš laikau tris svarbiausius laimės pagrindus. Mano atsakymas yra šis: jausmas, kad esi garbingas pats su savimi ir su aplinkos žmonėmis; jausmas, kad padarei viską, kaip galėjai geriau; svarbiausia gi — mylėti visus. Tiesa, yra dar vienas reikalingas dalykas: jausmas, kad kuo nors naudingas“.

Šios knygos autorius mums yra tikrai naudingas.

Kompozitorius Stasys Šimkus (1887-1943)

Stasio Šimkaus šimtąsias gimimo metines pasitinkant

Šių metų vasario 4 dieną sukanka 100 metų nuo žymaus mūsų kompozitoriaus, choro dirigento ir muzikinės kultūros ugdytojo Stasio Šimkaus gimimo. Gausią jo kūrybą sudaro jo parašytos originalinės (turbūt garsiausios iš jų yra „Kur bakūžė samanota“) bei jo harmonizuotos liaudies dainos, instrumentinė muzika, kantatos („Atsiveikimas su tėvyne“, „Kovotojams už Lietuvos laisvę“), o taipgi jo didysis kūrinys — opera „Pagirėnai“. Jis parašė muziką ir tautos giesmei „Lietuviai esame mes gimę“.

Lietuvoje Stasio Šimkaus šimto metų jubilėjaus iškilmės bus vasario 4 dieną Vilniuje, Lietuvos TSR valstybiniam akademiniame operos ir baletų teatre. Va-

sario 6 dieną kompozitoriaus gimimo sukaktis bus minima Kau- no valstybiniam teatre. Jubiliejinius koncertus ir parodas numatyta surengti Stasio Šimkaus gimtinės apylinkėje — Jurbarko rajone, Klaipėdos Stasio Šimkaus aukštesniojoje muzikos mokykloje, kitose mokyklose ir kultūros įstaigose. Vilniuje taip pat ruošiami jubiliejui skirta moksleivių konferencija.

Stasio Šimkaus 100 metų gimimo sukaktis bus paminėta Chicago „Margučio“ radijo vėlavandėje, kurią veda Petras Petru- tis. Vasario 3, 4 ir 5 dienų laidose bus transliuojami Stasio Šimkaus kompozicijų įrašai, prisimenant kompozitoriaus gyvenimą ir kūrybą.

Chicagos teatruose

Apalačų kalnų folkloras

Dienraštis *Chicago Sun-Times* penktadieniais ir sekmadieniais skelbdamas sąrašus vaidinimų, pridėda kryžiuokius prie tų spektaklių, kuriuos to laikraščio kritikai rekomenduoja pamatyti. Toks kryžiuokas yra ir prie „Diggory's Rag and Other Tales by Annabel Thomas“, kurį pastatė City Lit teatro bendrovė, Organic Lab teatro patalpose, 3319 North Clark. Vaidinimas sudarytas iš trijų apsakymėlių, kuriuos sukūrė Annabel Thomas. Ji augusi Apalačų kalnuose, taigi į tuos kūrinius įjungė gausiai tų kalnų gyventojų folkloro. Spektaklis prasideda smagiomis dainomis, kurios gausiai kartojasi visame pastatyme, jungiamos su nesudėtingu šokių. Dabar autorė su savo vyru gyvena Ashley, Ohio, ir gausiai kuria.

Šiame spektaklyje pirmas dalykėlis — „Snake-handling Sunday in the Blue Church“. Čia ir pavaizduota bažnytelė su gies-

mėmis ir gyvačių panaudojimu kulte, tikint, kad jos nekenksmingos. Antras vaidinimas: „Breakdown Brown and Brother“ — apie gydytojos atvykimą į Apalačų kalnus. Trečias — „Diggory's Rag“. Tai jauno žmogaus monologas apie savo išgyvenimus, santykius su tėvu. Jam kalbant scenoje yra ir keli aktoriai, kurie savo judesiais, mimika inėša daug pritaikyto įvairumo.

Apskritai vaidinimo slinktis gyva, vaizdi, įvairi, švari — be keiksmažodžių ar vulgarumų. Gausiai pastatymą praturtina Charles H. Wilding-White muzika, grojant pakaitomis pianinu, bandžio, gitara, smuiku. Didelio talento žmogus. Apsakymėlius draminiam pastatymui paruošė pats režisierius Arnold April, šios teatro grupės steigėjas, už pasiūlymą apdovanotas Jefferson žymeniu. City Lit teatro grupė yra įsisteigusi 1979 metais ir specializuojasi literatūrinių kūrinių pritaikymu scenai bei jų pastatymu.

Juoz. Pr.

Ateitininkai ir moralinė kapitalizmo kritika

(Atkelta iš 2 psl.)

šeima, patenkinti savo ir šeimos kultūrinius reikalus.

O kaip šį tikslą pasiekti? Fronto deklaracija privačios nuosavybės nepaneigia, tačiau visur pabrėžia, kad privati nuosavybė turi būti palenktą bendrai gerovei, ir suvaržyta taip, kad vieną žmogaus nuosavybė nepažeistų kito teisių. Programos autorių nuomone, Lietuvai geriausiai tinka kooperatyvai. Tai ekonominio susitvarkymo forma, kuri vaisingiausiai plėtus krašto ūkį ir tuo pačiu užtikrins jos gyventojams socialinį teisingumą. Reikšminga, kad kooperacijos principas remiamas ne vien tik bendrais moraliniais principais, bet taip pat yra atsižvelgiama į Lietuvos padėtį. Cituojų: „Lietuvoje, kur apie stambų privatinį kapitalą išvis sunku galvoti, kooperatinis ūkio organizacijos kelias yra pats tikriausias“. Šita prasme programos autoriai yra tiesioginiai Salkauskio mokiniai.

NUORODOS

- 1 Petras Maldeikis. *Mykolas Krupavičius*. Lietuvių krikščionių demokratų sąjunga, 1975. Pp. 85, 87-88.
- 2 Vincas Kapsukas. *Raštai*. Vilnius: Vaga, 1971. X, 239.
- 3 Kapsukas, X, 239.
- 4 Salkauskį cituoja Arūnas Sverdiolas, *Kultūros filosofija Lietuvoje*. Vilnius: Miltis, 1983. P. 31.
- 5 Sverdiolas, p. 5.
- 6 Stasys Salkauskis. „Pirmutinės prielaidos visuomeninei kritikai Lietuvoje“. *Romėnai*, 1922, nr. 2, pp. 92-93.
- 7 Salkauskis, p. 97.
- 8 Salkauskį cituoja Sverdiolas, pp. 67, 68.
- 9 Juozas Grušas. *Karjeristai*. Kaunas: Sakalas, 1935. P. 112.
- 10 Grušas, p. 111.
- 11 Grušas, p. 156.
- 12 Grušas, p. 190.
- 13 Židynis, 1939, XV, 574.
- 14 *Ateitininkų ideologija*. Putnaitis, 1954, pp. 127-128.
- 15 *Pilnutinė demokratija*. I Laisvę, 1954, p. 18.
- 16 *Pilnutinė demokratija*, p. 25.

• Religinės skaitybos būrelis, veikiantis Chicagoje, susirinkimas bus šį sekmadienį, vasario 1 d., 11:30 val. priešpie. Jaunimo centre. Kun. Vytautas Bagdanavičius kalbės apie savo neseniai pasirodžiusią knygą: *Tomo Akviničio dorovės mokslas*.

ATITAIŠYMAS

Draugo kultūrinio priedo 1987 m. sausio mėn. 17 d. laidoje įdėta Jurgio Jankaus apsakyme „Sukalkejusi percepcija ar...?“ trečiame puslapyje pirmoje atkarpos skiltyje išspausdintas sakiny: „Šalia tuščios sėdynės stovėjo vyras, kaip trauktė ištrauktas, iš Isaac Bashevis Singer „Satan in Gray...“ Turėjo būti: „Satan in Gray“. Taip pat toje pačioje skiltyje, sakinyje: „Su jo atsėdėjimu, vagoną gal ne vagoną, gal tik mang suola, užgulė toks kvapas — kvapas, toks slogus tvaikas, keista tvankuma, kuri savo realumu ėmė mane gramzdinti ir Singiero Gray, pirti“ turėjo būti „Gray pirti“. Isaac Bashevis Singer savo knygoje *Satan in Gray* aprašo Lenkijos užkampyje, Gray miestelyje, gyvenančius žydus, belaukiančius Mesijo. Apsakymo autorių rašytoją Jurgį Jankų už nemalonią klaidą atsiprašome.

Solistė Vilija Mozūraitytė

Vilija Mozūraitytė — Richard Strauss dainavimo konkurso laimėtoja

Solistė Vilija Mozūraitytė — altas 1986 m. gruodžio mėnesį dalyvavo Muenchene surengtame Richard Strauss dainavimo konkurse, kuriame laimėjo pirmąją vietą. Praėjusių metų sausio mėnesį ji buvo pripažinta iškiliausia dainininke Felix Mendelssohn konkurse Vakarų Berlyne.

Ji dažnai koncertuoja Vakarų Vokietijoje ir kitose valstybėse, susilaukdamas labai palankių įvertinimų. Solistė Vilija Mozūraitytė, pianistė dr. Raminta Lampsaitė ir smuikininkas Mykolas Kollars š.m. vasario 22 d. koncertuos Toronte, kovo 1 d. Miami, kovo 8 d. Clevelande ir kovo 15 d. Chicagoje.

Kompozitorius Stasys Šimkus (sėdi priekyje) su „Birutės“ chorą Chicagoje 1919 metais.